

Lokalna diagnoza problemów uzależnień oraz innych problemów społecznych na terenie Miasta Kostrzyn nad Odrą 2022

Badania ilościowe realizowane wśród uczniów szkół podstawowych, nauczycieli oraz rodziców, pozwoliły na wyciągnięcie poniższych **wniosków**.

1. Problemy społeczne wśród uczniów

Problem alkoholowy

Do spożywania alkoholu przyznało się 35,05% uczniów. Po alkohol sięgają częściej chłopcy (35,19%) niż dziewczynki (34,89%). Niepokojący jest fakt, iż **uczniowie swój pierwszy kontakt z alkoholem mają w bardzo wczesnym wieku.** Młodzież deklaruje, iż po raz pierwszy pili alkohol w wieku 10-12 lat (74,01%).

W ostatnim miesiącu przed badaniem alkohol spożywało 36,72% uczniów, a 38,98% piło ponad rok temu. Co czwarty uczeń spożywał alkohol w ostatnim roku przed badaniem.

Dodatkowo 36,92% badanych uczniów w ciągu ostatniego miesiąca upiła się bardzo mocno alkoholem. W ostatnim miesiącu przed badaniem upiło się 36,67%9 dziewczynek i 37,14%10 chłopców. Jednak na pytanie „jak często pijesz alkohol”, większość uczniów wskazała, iż sięgała po niego jednokrotnie. Natomiast 11,30% badanych uczniów wskazało odpowiedź „codziennie”.

Uczniowie, którzy piją alkohol przeważnie sięgają po niewielkie jego ilości (50,53%). Natomiast 21,05% uczniów podczas spożywania alkoholu czuje lekkie rozluźnienie i szum w głowie, co dziesiąty uczeń czuje duże rozluźnienie i pojawiają się nieznaczne problemy z koordynacją ruchową, mową i krytycznym myśleniem, a 4,21% uczniów ma duże problemy z koordynacją ruchową, mową i krytycznym myśleniem. Natomiast 13,68% uczniów przyznaje, że praktycznie nie pamięta przebiegu zdarzeń podczas spożywania alkoholu.

Młodzież, która sięga po alkohol, przeważnie wybiera piwo/cydr – 53,68% uczniów. 44,21% uczniów wybiera najczęściej wódkę, 31,58% osób sięga po whisky/koniak/drinki z mocnymi alkoholami i inne mocne alkohole, 25,26% osób pije wino, 14,74% - nalewki/likieri, a 13,68% uczniów najczęściej sięga po alkohol domowej roboty.

Ciekawym wydaje się również fakt, iż **zdaniem młodzieży, alkohol w mieście jest łatwo dostępny – taką odpowiedź wskazało 31,68% uczniów**. W związku z deklaracjami uczniów, działaniami profilaktycznymi należy objąć sprzedawców, ale również klientów, którzy często ignorują sytuacje sprzedaży alkoholu nieletnim.

Problem nikotynowy

Jeśli chodzi o **kontakt uczniów z nikotyną to 27,13% uczniów**, w tym 8,12% paliło papierosy jednokrotnie, 9,90% robiło to kilka razy, 5,35% osób pali często, a 3,76% regularnie. Warto zwrócić uwagę na fakt, iż 13,14% uczniów wypala każdego dnia więcej niż 20 papierosów, co wskazuje, iż osoby te mogą zmagać się z uzależnieniem.

Większość uczniów wie, czym są e-papierosy (90,69%), a dodatkowo uważają, że ich rówieśnicy używają e-papierosów (75,11%).

Jeśli chodzi o kontakt uczniów z e-papierosami to nigdy w życiu e-papierosów nie stosowało 78,82% uczniów, natomiast 4,37% sięga po nie raz na tydzień, 3,28% co 2-3 dni, a **8,08% uczniów używa e-papierosów codziennie**. Natomiast 5,46% badanych używa ich rzadziej niż raz na tydzień.

Uczniowie sięgają po tego typu substancje, bo chcą spróbować czegoś nowego (54,64%). Jednak mają świadomość, że są one zdecydowanie szkodliwe dla zdrowia (18,12%) oraz raczej szkodliwe (25,76%).

Problem narkotykowy

Przyglądając się skali **problemu narkotykowego** wśród młodzieży z Mieście Kostrzyn nad Odrą, można zauważyć, iż **skala tego zjawiska nie jest bardzo powszechna**. Do zażywania narkotyków przyznaje się 6,14% uczniów (5,11% dziewczynek i 7,04% chłopców).

Uczniowie deklarują, iż swój pierwszy kontakt z narkotykami mają przeważnie w wieku 10-12 lat (64,52%). Po narkotyki sięgają dla dobrej zabawy (41,94%) oraz z ciekawości (41,94%). W ostatnim miesiącu przed badaniem po substancje psychoaktywne sięgnęło 9,52% uczniów.

Jak przyznają uczniowie środki psychoaktywne zażywają głównie: na świeżym powietrzu (76,19%), u znajomych podczas zorganizowanych spotkań (42,86%), w barze/dyskotece (38,10%), na wycieczkach szkolnych (38,10%), w domu (38,10%), u znajomych podczas niezorganizowanych spotkań (38,10%) oraz podczas imprez rodzinnych (28,57%). Alarmujący jest fakt, iż uczniowie przyznają także, iż zdarza im się zażywać narkotyki w szkole oraz podczas wycieczek szkolnych.

Większość ankietowanej młodzieży nie ma wiedzy na temat dostępności narkotyków i dopalaczy w Mieście Kostrzyn nad Odrą. Zdaniem uczniów substancje psychoaktywne można kupić przede wszystkim przez Internet (15,25%) oraz na osiedlu/w centrum miejscowości (6,93%).

Problem przemocowy

Jak wynika ze zgromadzonego materiału badawczego, uczniowie potrafią prawidłowo wskazać zachowania przemocowe oraz rozróżniają poszczególne typy przemocy. 50,89% uczniów przyznaje, iż doświadczyło zachowań przemocowych (56,30% chłopców i 44,68% dziewczynek). Dodatkowo, jak przyznają ankietowani przemoc tą stosowali głównie koledzy ze szkoły (47,86%). Uczniowie doznawali głównie przemocy psychicznej (58,75%) oraz fizycznej (56,03%). Osoby te, przeważnie nie były pod wpływem substancji odurzających (62,65%).

57,06% uczniów deklaruje, iż w ich szkole występuje problem przemocy między uczniami. Większość uczniów deklaruje, iż samemu nie stosowało przemocy (60,59%). Natomiast osoby, które przyznają się do tego typu zachowań (39,41%), zachowania przemocowe stosują głównie wobec kolegów ze szkoły (49,25%).

Problem cyberprzemocy i uzależnień behawioralnych

Badania pokazują, iż uczniowie wiedzą, czym jest zjawisko cyberprzemocy, jednak tylko 19,80% uczniów wie czym jest zjawisko uzależnień behawioralnych.

Jak wynika ze zgromadzonego materiału badawczego skala problemu uzależnień behawioralnych wśród uczniów z Miasta Kostrzyn nad Odrą nie przybiera dużych rozmiarów. Jeśli chodzi o korzystanie z komputera i Internetu to większość uczniów poświęca na tę aktywność od 1 do 3 godzin (30,79%) oraz od 3 do 6 godzin (29,13%). Uczniowie korzystają z komputera i Internetu, aby kontaktować się ze znajomymi (73,49%) oraz słuchać muzyki (65,55%).

Połowa ankietowanych uczniów uważa, że można powiedzieć, iż są oni uzależnieni od telefonu komórkowego, bo trudno byłoby im bez niego funkcjonować (50,50%). Natomiast 16,04% uczniów zdecydowanie jest uzależniona od telefonu komórkowego.

Należy jednak monitorować problem uzależnień behawioralnych wśród najmłodszych mieszkańców. Uzależnienia behawioralne stają się coraz większym problemem społecznym i należy na bieżąco monitorować skalę zjawiska, aby jak najszybciej wprowadzać dodatkowe działania profilaktyczne.

2. Problemy społeczne z perspektywy przedstawicieli oświaty

Nauczycieli poproszono również o ocenę skali problemu uzależnień wśród uczniów w Mieście Kostrzyn nad Odrą. Przyznają oni, **że najbardziej istotny w mieście jest problem przemocy szkolnej i rówieśniczej (100,00%)**, palenia papierosów przez dzieci i młodzież (98,70%), przemoc i zagrożenia w Internecie (93,51%), problem przemocy w rodzinach uczniów (89,61%), picia alkoholu przez dzieci i młodzież (89,61%), zażywania narkotyków przez dzieci i młodzież (87,01%), zażywania dopalaczy przez dzieci i młodzieży (85,71%), braku wiedzy w zakresie współżycia seksualnego wśród młodzieży (79,22%). Za najmniej istotny problem uznano problem hazardu wśród uczniów (54,55%).

Warto też zaznaczyć, iż nauczyciele bardzo często zauważają w szkole zachowania uczniów takie jak: zachowania wulgarne/brak kultury osobistej (92,21%) oraz przemoc i agresję między uczniami (84,42%). Dodatkowo ankietowani wskazywali, iż zauważają u uczniów symptomy wskazujące na uzależnienia od komputera i Internetu oraz uzależnienia od telefonu. Nie zauważyli oni natomiast, aby uczniowie sięgali po narkotyki.

Respondenci wskazali, iż wśród uczniów obserwują dużą skalę: picia alkoholu (5,13%), palenia papierosów (20,51%), sięgania po narkotyki/dopalacze (1,30%).

Ponadto w opinii przedstawicieli oświaty, uczniowie najczęściej po używki sięgają podczas spotkań ze znajomymi lub po ich namowie. To przede wszystkim **wśród rówieśników uczniowie mają z nimi swój pierwszy kontakt**. Jak zauważają nauczyciele, grupy rówieśnicze często wywierają presję na jednostki, zmuszając ich do sięgania po substancje psychoaktywne.

W przypadku kontaktu uczniów z substancjami uzależniającymi, istotny wpływ ma środowisko rodzinne, taką opinię wskazywali ankietowani nauczyciele.

Analizując **problem przemocy wśród uczniów**, warto zwrócić uwagę, iż **większość nauczycieli uważa, iż obecnie zdecydowanie zwiększyła się skala zjawiska (33,77%)**. W relacji uczeń-nauczyciel, nauczyciele spotykają się głównie z przemocą psychiczną (40,26%), natomiast w relacji uczeń-uczeń z przemocą fizyczną (77,92%).

Przemoc i agresja w szkole najczęściej ma formę przezywania (94,81%) i oskarżania, ośmieszania (85,71%). Zdaniem nauczycieli, przyczyną takiego zachowania uczniów jest wpływ telewizji, gier komputerowych, prasy (81,82%).

Jednak większość nauczycieli przyznała, że policja nie interweniuje w szkole w związku z przemocą domową i rówieśniczą. Jednak zdaniem 33,33% osób, w rodzinach uczniów dochodzi do przemocy domowej. Przemoc domowa najczęściej, zdaniem nauczycieli, ma miejsce w rodzinach patologicznych (83,33%).

Ankietowani widzą problem uzależnień behawioralnych wśród uczniów (86,84%), uważają, iż skala zjawiska jest duża (64,47%). Bardzo rzadko są to uzależnienia związane z hazardem (2,63%).

Warto zwrócić uwagę na fakt, iż większość nauczycieli nie czuje się dobrze przygotowanych do rozwiązywania problemów uczniów związanych z uzależnieniami chemicznymi i behawioralnymi.

3. Problemy społeczne z perspektywy rodziców

Rodzice deklarują, iż wiedzą w jaki sposób ich dzieci spędzają swój czas wolny – takiej odpowiedzi udzieliło 70,63% rodziców, dodatkowo zdecydowanie znają kolegów i koleżanki swoich dzieci (54,55%).

Ponad połowa ankietowanych deklaruje, iż zdecydowanie spędza czas wolny z dzieckiem (52,45%), 41,26% osób przyznaje, że raczej spędza ten czas z dzieckiem. Natomiast 0,70% osób raczej nie spędza czasu z dzieckiem, a kolejne 0,70% zdecydowanie nie spędza z dzieckiem czasu wolnego.

Jedynie 4,20% rodziców przyznało, że ich dziecko próbowało pić alkohol, a 8,39% przyznało, że dziecko próbowało palić papierosy. Rodzice najczęściej na tę informację przeprowadzali z dzieckiem rozmowę.

Co istotne, większość rodziców uważa, że wie dużo o alkoholu i skutkach jego spożywania – taką opinię wyraziło 93,71% osób, a 3,50% badanych twierdzi, iż ich wiedza jest niewielka.

Rodzice zdają sobie sprawę z konsekwencji prawnych i zdrowotnych wynikających z zażywania substancji uzależniających przez dzieci, a dodatkowo są zdecydowanie przeciwni picciu alkoholu przez dzieci (93,71% oraz zażywaniu substancji psychoaktywnych przez dzieci (99,30%).

Analizując problem przemocowy można dostrzec, iż 4,90% rodziców przyznało, że dziecko zachowuje się agresywnie w stosunku do rodziny. 16,78% osób zaobserwowało przejawy agresji słownej u dziecka, a przejawy agresji fizycznej u dziecka obserwuje 11,19% ankietowanych rodziców. Przejawy cyberagresji przez dziecko zauważył co dziesiąty rodzic.

Analizując zjawisko przemocy rówieśniczej w szkole można dostrzec, iż większość rodziców (65,73%) uważa, iż problem ten jest widoczny w szkole ich dziecka. Rodzice wskazują, iż przemoc i agresja w szkole ma formę: oskarżania, ośmieszania, przezywania (91,49%), zastraszania, grożenia (50,00%), znęcania się (44,68%), pobić (40,43%), cyberprzemocy (26,60%) oraz wymuszania pieniędzy (22,34%).

W odniesieniu do problemu uzależnień behawioralnych, 81,82% badanych rodziców uważa, że problem uzależnień behawioralnych wśród młodzieży jest powszechnym zjawiskiem w mieście. Jednak ponad połowa rodziców zadeklarowała, że nie miała nigdy problemów

wychowawczych związanych z nadużywaniem komputera, telefonu i Internetu przez dziecko (55,94%). Natomiast 44,06% rodziców miało takie problemy ze swoim dzieckiem.

Co więcej, większość rodziców musiała ograniczać dziecku ilości spędzanego czasu w Internecie, na oglądaniu telewizji, rozmowach telefonicznych oraz używaniu portali społecznościowych (62,24%).

REKOMEDNACJE

Celem niniejszej diagnozy było przedstawienie wybranych problemów społecznych dotyczących Miasto Kostrzyn nad Odrą w odniesieniu do opinii: dzieci i młodzieży szkolnej, nauczycieli oraz rodziców.

Cel ten został osiągnięty w toku weryfikacji zebranego materiału badawczego oraz przeprowadzonej analizy porównawczej, będącej podstawą do opracowania wniosków i rekomendacji, które następnie posłużą do tworzenia różnego rodzaju programów pomocowych zmierzających do poprawy sytuacji na terenie miasta, w tym jakości życia jej mieszkańców.

Przeprowadzone badania, oparte na badaniu ankietowym, pozwalają wnioskować, że w Mieście Kostrzyn nad Odrą istnieje zagrożenie uzależnieniami od alkoholu i innych substancji psychoaktywnych, a w rodzinach występuje problem przemocy. Skala problemów jednak nie przybiera dużych rozmiarów.

Zgromadzony w przebiegu badań materiał empiryczny umożliwia stworzenie kompleksowego programu działań naprawczych. Niezbędne będzie podjęcie szeroko zakrojonych i odgórnie skoordynowanych działań mających na celu transformację uwidocznionych obszarów problemowych przez osoby oraz instytucje bezpośrednio zaangażowane w tworzenie programu profilaktyki i rozwiązywania problemów społecznych.

Poniżej zaprezentowano jedynie możliwe kierunki działań w tym zakresie, które mogą stanowić inspirację do dalszej pracy na najbliższe lata w zakresie przeciwdziałania problemom społecznym.

W świetle przedstawionych wyników badań rekomenduje się podejmowanie oddziaływań we wskazanych niżej, obszarach:

1) Zapobieganie powstawaniu problemów uzależnień chemicznych i behawioralnych:

- Wyniki przeprowadzonej diagnozy pokazały, iż skala problemów uzależnień od substancji psychoaktywnych wśród uczniów nie przybiera dużych rozmiarów. Warto jednak podejmować systematyczne działania profilaktyczne, aby zapobiegać wzrostowi uzależnień wśród młodszych ankietowanych. W związku z tym rekomenduje się realizację programów edukacyjno-profilaktycznych skierowanych do dzieci, młodzieży oraz osób dorosłych, dotyczących uzależnień od substancji psychoaktywnych i zdrowego stylu życia.
- Ankietowani wskazywali, iż zdobycie alkoholu oraz substancji psychoaktywnych w mieście jest możliwe. Z tego względu zaleca się zwiększenie wykrywalności i ograniczanie dostępu do substancji psychoaktywnych oraz alkoholu i wyrobów nikotynowych dla dzieci i młodzieży.
- Organizacje różnych form edukacji rodziców, dotyczących m.in. świadomego rodzicielstwa, porozumiewania się ze swoimi dziećmi i rozwiązywania problemów opiekuńczo-wychowawczych, wychowania bez przemocy. kontakt uczniów z rodzicami oraz fakt, iż rodzice wiedzą w jaki sposób uczniowie spędzają czas, ma wpływ na ich kontakt z substancjami uzależniającymi.
- Promowanie i organizacja alternatywnych form spędzania wolnego czasu przez dzieci, młodzież, osoby dorosłe i całe rodziny. Zaleca się wykorzystywanie zainteresowań młodzieży i ich aktywności fizycznej do budowania alternatywnych, w stosunku do picia alkoholu i zażywania narkotyków, sposobów spędzania wolnego czasu i realizacji własnych zainteresowań. Działania te powinny mieć formę warsztatów i spotkań z ekspertami, ponieważ jest to najbardziej lubiana i skuteczna forma profilaktyki dla tej grupy.
- Zarówno rodzice jak i starsi ankietowani przyznawali, iż zarówno palenie papierosów (w tym e-papierosów) jak i sięganie po narkotyki i dopalacze może mieć zdecydowanie negatywny wpływ na zdrowie. Pokazuje to, iż respondenci mają świadomość negatywnego wpływu tych substancji na zdrowie. Rekomenduje się, realizowanie działań na rzecz promocji zdrowia i zdrowego stylu życia, aby pokazać pozytywne przykłady działań mających korzystny wpływ na zdrowie.

- Opracowanie lokalnej kampanii na rzecz zwiększenia świadomości oraz odpowiedzialności sprzedawców alkoholu i uwrażliwienia ich na szkodliwość sprzedaży napojów alkoholowych osobom niepełnoletnim.
- Wprowadzanie ograniczonej dostępności alkoholu i papierosów na terenie miasta dla młodzieży, poprzez edukację i kontrolę sprzedawców.
- Wdrażanie działań ukierunkowanych na wzmacnianie systemu wartości dzieci i młodzieży, w szczególności wartości zdrowia, a także kształtowanie wśród dzieci i młodzieży przekonań normatywnych i umiejętności psychospołecznych. Zaleca się wspieranie prospołecznych działań młodzieży przez mentorów/tutorów, programów liderek i działań rówieśniczych z obszaru profilaktyki i promocji zdrowia. Utrzymywanie dobrych relacji z rodzicami oraz kompetentnymi i troskliwymi osobami dorosłymi (np. dziadkami, nauczycielami, mentorami) jest jednym z ważnych czynników chroniących i wspierających prawidłowy rozwój dzieci i młodzieży. Warto również podejmować działania zachęcające młodzież do angażowania się w działalność organizacji pozarządowych, wolontariat.
- Popularyzowanie wiedzy nt. uzależnień chemicznych i behawioralnych poprzez organizowanie kampanii społecznych – zwłaszcza adresowanych do uczniów i ich rodziców. Kampanie powinny być atrakcyjne dla osób młodszych, warto zaprosić do ich realizacji osoby, które dzieci i młodzież cenią.
- Działaniami z zakresu edukacji powinni być objęci rodzice uczniów: na temat racjonalnych sposobów użytkowania mediów cyfrowych oraz konsekwencji zachowań problemowych i zagrożeń uzależnieniami czynnościowymi.
- Rozpowszechnienie informacji o placówkach udzielających pomocy w zakresie uzależnień od hazardu oraz na temat wskaźników pozwalających stwierdzić czy problem w tym zakresie występuje. Pomocne mogą okazać się broszury/ulotki plakaty informujące o negatywnych skutkach regularnego grania w gry hazardowe oraz wskazujące możliwe formy pomocy wyjścia z nałogu.
- Szkoła, oprócz technicznej umiejętności korzystania z Internetu, powinna uczyć racjonalnego z niego korzystania. Należy opracować odpowiednie szkolenia dla nauczycieli, którzy byliby w stanie w sposób atrakcyjny przekazać zasady racjonalnego używania Internetu. Odpowiednie kursy adresowane do starszych użytkowników powinny być również dostępne w sieci.

- Realizacja kampanii społecznych w zakresie przemocy w rodzinie, wychowania bez przemocy, relacji i komunikacji w rodzinach.
- Zaleca się realizację treningu kompetencji psychospołecznych, czyli naukę: radzenia sobie z emocjami i stresem; porozumiewania się i utrzymywania dobrych relacji interpersonalnych; podejmowania decyzji i rozwiązywania problemów; twórczego i krytycznego myślenia; samoświadomości i empatii. Trening powinien być realizowany wśród młodszych i starszych uczniów.
- Uczniowie korzystają z komputera i Internetu głównie, aby kontaktować się ze znajomymi (733,49%), słuchać muzyki (65,55%) oraz korzystać z social mediów (61,59%). Sugerowanym działaniem jest umożliwienie młodzieży kontaktu ze znajomymi w formie bezpośredniej poprzez organizację alternatywnych form spędzania wolnego czasu. Spotkania ze znajomymi pomogą zredukować stres i niepokój.
- Zalecana jest aktywizacja dzieci oraz rodziców we wspólne spędzanie czasu wolnego, tak, by czas z dzieckiem nie był tylko obowiązkiem, ale też czasem własnego rozwoju i poznawania najbliższych osób. Zaleca się kampanie informującą mieszkańców o możliwościach spędzania czasu wolnego w mieście.
- Działania informacyjne dotyczące podwyższenia świadomości dzieci i młodzieży na temat instytucji. Konieczne jest umieszczenie w szkołach, ośrodkach zdrowia i innych punktach centralnych miasta plakatów oraz ulotek i broszur edukujących w zakresie szkodliwości i skutków picia alkoholu oraz adresów miejsc, w których młodzi mogą szukać pomocy.

2) Wczesne wykrywanie i interwencja w przypadkach bezpośredniego zagrożenia i wystąpienia problemów uzależnień i przemocy w rodzinie oraz minimalizacja negatywnych skutków:

- Wsparcie kadry pracującej w instytucjach oświatowych, szczególnie w zakresie rozwijania ich kompetencji i umiejętności w zakresie nowoczesnych form pomocy pracy z rodzinami borykającymi się z problemem przemocy, uzależnieniem od alkoholu lub narkotyków. Profesjonalna pomoc pomoże zmniejszyć skutki związane z problemem uzależnień oraz występowaniem przemocy w rodzinie na poziomie rodzinnym, jak i społeczności lokalnej.

- Wczesna diagnoza środowisk rodzinnych pod kątem zagrożenia uzależnieniami i przemocą, obejmująca interdyscyplinarne działania służące rozpoznaniu problemu oraz zaplanowaniu adekwatnych działań zaradczych.
- Rozwój poradnictwa specjalistycznego, wsparcia socjalnego oraz pracy terapeutycznej z dziećmi, osobami dorosłymi i całymi rodzinami zagrożonymi i doświadczającymi uzależnień oraz przemocy w rodzinach.
- Wspieranie tworzenia i funkcjonowania grup wsparcia i samopomocowych dla osób uzależnionych, współuzależnionych i ich rodzin, a także dla rodzin doświadczających trudności opiekuńczo-wychowawczych oraz przemocy.
- Zapewnienie ogólnodostępnej pomocy terapeutycznej dla dzieci doświadczających przemocy.

3) Wzmocnienie systemu instytucjonalnego i organizacyjnego Miasta Kostrzyn nad Odrą w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom:

- Wzmocnienie współpracy interdyscyplinarnej i sprawny przepływ informacji pomiędzy instytucjami i organizacjami działającymi w obszarze przeciwdziałania uzależnieniom i przemocy w rodzinie.
- Ustawiczne zwiększanie kompetencji pracowników służb społecznych m.in. w zakresie dostępnych form przeciwdziałania uzależnieniom, diagnozy uzależnień, diagnozy przemocy w rodzinie, aspektów prawnych tych problemów i sposobów ich rozwiązywania, mechanizmów współpracy międzyinstytucjonalnej.
- Współpraca z organizacjami pozarządowymi, sołectwami i grupami nieformalnymi w zakresie przedsięwzięć służących m.in. zwiększaniu aktywności społecznej, tworzeniu oferty alternatywnych form spędzania wolnego czasu, aktywizacji marginalizowanych grup społecznych, integracji międzypokoleniowej itp.

W 2022 r. Krajowy Ośrodek Kształcenia Administracji przeprowadził oraz opracował Diagnozę Problemów Społecznych wraz z omówieniem zaleceń profilaktycznych i konstrukcją wskazań do programów profilaktycznych i innych dokumentów.